

Moldova

PROGRAM DE ȚARĂ PRIVIND MUNCA DECENTĂ

aa. 2012 - 2015

Cuprins

Acronime	Error! Bookmark not defined.
Introducere.....	1
I. Situația curentă din perspectiva Muncii Decente.....	2
Constituenții.....	5
Aspecte privind egalitatea de șanse.....	6
ONU, acțiune în unitate.....	7
II. Lecții însușite din cooperarea anterioară.....	8
III. Arii prioritare de cooperare.....	9
IV. Management și implementare.....	15
V. Monitorizarea performanțelor și aranjamente de evaluare.....	15

Acronime

AC	Acorduri colective
CEACR	Comitetul de Experți pentru Aplicarea Convențiilor și Recomandărilor
CNPM	Confederația Națională a Patronatelor din Moldova
CNSM	Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova
CE	Comisia Europeană
DWT/CO	Echipe de Asistență Tehnică pentru Muncă Decentă și Oficiu de Țară
FoF	Formare de Formatori
ILO	Organizația Internațională a Muncii
IM	Inspekția Muncii
ÎP	Învățământ profesional
ODM	Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
ONU-CP	Cadru de Parteneriat Națiunile Unite - Republica Moldova
OP	Organizații Patronale
OS	Organizații Sindicale
PȚMD	Program de Țară Privind Munca Decentă
SCM	Soluționarea Conflictelor de Muncă
SIM	Standarde Internaționale de Muncă
SSM	Sănătatea și Securitatea în Muncă
UE	Uniunea Europeană
UNDAF	Cadru de Asistență pentru dezvoltare a ONU
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
UNFPA	Fondul Națiunilor Unite pentru Populație

REPUBLICA MOLDOVA

PȚMD 2012-2015

Introducere

Scopul primar al Organizației Internaționale a Muncii (ILO) este de a promova oportunități egale pentru femei și bărbați de angajare în muncă decentă și productivă în condiții de libertate, echitate, securitate și demnitate umană. Programele de Țară privind Munca Decentă (PȚMD) promovează munca decentă drept component cheie al politicilor naționale de dezvoltare ale guvernului și partenerilor sociali.

Prezentul program de țară reflectă aspirații corespunzătoare unor relevante agende internaționale de dezvoltare cum sunt, spre exemplu, Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) și Cadrul de Parteneriat Națiunile Unite – Republica Moldova „Spre Unitate în Acțiune” (ONU-CP) pentru 2013-2017. PȚMD are la bază și strategiile „Relansăm Moldova”, „Moldova 2020” și alte obiective naționale de dezvoltare.

Programul își propune: să contribuie la progresul economic cu o creștere a noilor locuri de muncă care să asigure stabilitate macroeconomică, o mai bună calitate a vieții poporului moldovenesc, astfel încât țara să fie recunoscută de cei din grupul G-20 drept un stat modern cu o economie competitivă în sec.21 și cu aspirații europene vădite.

PȚMD este o continuare a efortului comun de promovare a principiilor de muncă decentă în Moldova care pun la temelie dialogul social tripartit, politici echilibrate, armonizare a creșterii economice cu ocupare decentă, dezvoltare socială și standarde de viață mai bune. PȚMD își propune să asiste Moldova în atingerea obiectivelor de dezvoltare și a priorităților naționale.

În consultare tehnică cu Echipa de Asistență Tehnică pentru Muncă Decentă și Oficiul de Țară (DW/CO) pentru Europa Centrală și de Est al ILO, Guvernul și partenerii sociali din Moldova au stabilit prioritățile PȚMD pentru Moldova. La momentul elaborării de către experții ILO și partenerii tripartitiți a noilor priorități pentru țară s-a ținut cont de rezultatele evaluării PȚMD anterior. În conformitate cu prioritățile de cooperare dintre ILO și Moldova pentru aa.2012-2015, Programul stabilește obiective cheie, de rând cu activități planificate și strategii menite să atingă obiectivele și rezultatele propuse. Va fi elaborat și planul de implementare a PȚMD – Moldova pentru aa. 2012-2015 care să asigure impact eficient, monitorizare și evaluare a rezultatelor de promovare a obiectivelor de muncă decentă în Moldova.

Programul are ca scop o mai strânsă colaborare între ILO și constituenții tripartitiți din Moldova, dar și extinderea continuă a activităților ILO în țară pentru realizarea progreselor pozitive în domeniul social și cel de muncă.

PȚMD detaliază politici, strategii și rezultate scontate care să asigure progrese vis-a-vis de asigurarea unei munci decente pentru toți. Documentul reflectă planificarea strategică a activităților de cooperare a Organizației Internaționale a Muncii cu Republica Moldova pentru

perioada 2012-2015. Oglindind evaluarea de către constituenți și experți ILO a cooperării anterioare, programul în cauză tinde spre o mai mare sincronizare și coerență în activitățile ILO în Republica Moldova, astfel contribuind la atingerea unui impact durabil și a schimbărilor pozitive în domeniul social și de muncă.

I. Situația curentă din perspectiva Muncii Decente

Contextul socio-economic

Moldova a înregistrat în ultimele decenii o creștere economică constantă (cu mici devieri în 2009 datorită crizei economice globale, urmată de o reabilitare rapidă deja în 2010). Creșterea a rămas constantă, deși aceasta se datorează întâi de toate remiterilor migranților moldoveni și, parțial, creșterilor salariale, acestea formând trăsăturile de bază ale dezvoltării economice ca una bazată pe consum, inaptă de a crea locuri de muncă și nedurabilă. Capacitatea redusă de atragere a investițiilor a plasat Moldova pe o treaptă inferioară în ceea ce privește stocul de ISD pe cap de locuitor. Mai mult ca atât, criza economică globală, acompaniată de criza politică din Moldova, a stopat investițiile care, în 2009, s-au redus de cinci ori și au rămas neschimbate în 2010¹. Țara a suferit periodic șocuri economice externe cum ar fi restricțiile de export pe piețele rusești pentru așa produse ca vinul, fructele proaspete, de rând cu creșterile semnificative ale prețului la gazul importat.

Cele menționate mai sus au sporit vulnerabilitatea multor gospodării casnice din țară, adâncind diferențele dintre femei și bărbați în materii de salarii și acces la locuri de muncă. Acești factori au pus în evidență și mai mult diferențele dintre lucrătorii cu experiență de muncă și noi-veniții pe piața muncii, dintre cei cu loc permanent de muncă și cei care muncesc în condiții nesigure, nemaivorbind de cei prinși în mrejele economiei informale. Migrația este văzută, de cele mai multe ori, drept cea mai potrivită alternativă pentru șomaj deschis, sub-ocupare și muncă informală, lucruri condiționate și de faptul că creșterea economică nu a fost urmată de evoluții pozitive similare pe piața muncii. Dimpotrivă, ratele de activitate și ocupare s-au redus pe parcursul întregii perioade pentru că Moldova a înregistrat o creștere economică fără a crea locuri noi de muncă. Un argument pentru rata de inactivitate economică înaltă sunt și salariile de rezervare, în sensul în care personale care primesc remitențe de peste hotare acceptă un loc de muncă doar dacă salariile oferite sunt suficient de mari. În termeni absoluți rata de ocupare a scăzut de la 54.8% în 2000 la 38.5% în 2010, însemnând 420,000 locuri pierdute în doar zece ani. Rata de participare în muncă era în 2010 de 43 procente pentru bărbați și 38.6 procente pentru femei. Declinul ratei de ocupare a afectat femeile și bărbații în măsură egală. Spre exemplu, între 2006 și 2010 rata de ocupare pentru bărbați s-a diminuat cu 4,6 puncte procentuale de la 45.5 procente până la 40.9 procente, pe când cea pentru femei a cunoscut o scădere de 4.1 puncte procentuale de la 40.5 procente la 36.4 procente.

¹ Republica Moldova, Biroul Național de Statistică, AFM pentru diverși ani.

Inactivitatea de muncă a ajuns să fie peste ani o trăsătură distinctă a societății moldovenești. Numărul total de persoane economic inactive a crescut cu 35% între aa. 1999-2009 și co-raportul lor în numărul total al populației, cu vârsta peste 15 ani, a crescut de la 38.7 procente la 57 procente. În 2010 inactivitatea a ajuns la 58.4 procente (61.4 procente pentru femei și 55 procente pentru bărbați), condiționată în mare parte de dezabilitate/discriminare în bază de vârstă (mai mare pentru femei) și responsabilități familiale (semnificative pentru femei și neînsemnate pentru bărbați)². Creșterea economică, preponderent urbană, a dus la discrepanțe între ocupare și alternative de angajare non-agricole în sectorul rural, lucru care a extins sărăcia asupra a mai bine de 70 procente din populația rurală prinsă în mrejele agriculturii informale și ale activităților casnice de supraviețuire³.

Sistemul educațional nu este în stare să țină pasul cu necesitățile în schimbare ale economiei. Numărul în creștere al persoanelor cu studii superioare nu a adus valoare adăugată pentru competitivitatea țării, pentru dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere. Cooperare dintre mediul de afaceri și sectorul educațional este foarte slabă. Patronii privați au acces limitat la planurile de înrolare în învățământul profesional (ÎP), nu sunt consultați în materii de curriculum școlar și nu participă la administrarea școlilor profesional-tehnice. Este necesară o mai bună coerență între politicile economice, de ocupare și sociale, de rând cu capacități instituționale care să reducă șomajul, să atenueze capcanele inactivității de muncă, să asigure șanse de muncă remunerată și să reducă dezechilibrul dintre cerere și ofertă pe piața muncii. Acest lucru are loc și din cauza faptului că măsurile active pe piața muncii nu sunt oferite drept pachet comprehensiv de ocupare și formare profesională, de multe ori ele îi avantajează pe șomerii bine instruiți în defavoarea celor fără studii și greu de angajat. Este cazul, în special, al persoanelor tinere și a celor cu dezabilități care se confruntă cu risc sporit de sărăcie și excluziune socială.

Moldova a adoptat ODM la nivel de țară⁴ și se angajează în continuare să atingă aceste scopuri prin diferite mijloace, inclusiv prin o colaborare mai solidă cu toți partenerii relevanți, societatea civilă și familia ONU în Moldova⁵ fiind printre aceștia. Totuși Moldova rămâne a fi una dintre cele mai puțin dezvoltate țări din Europa, cu un produs intern brut de \$2,986 pe cap de locuitor⁶. Indicele dezvoltării umane pentru Moldova era în 2010 de 0.623, categoria dezvoltării umane medii, – pe locul 99 din 169 țări. Valoarea este mai joasă de media de 0.717 pentru țările din Europa și Asia Centrală⁷.

Moldova a făcut progrese vis-a-vis de Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, cu 21 din 27 de obiective realizate, inclusiv ODM3. Obiectivele ce țin de educație, HIV/SIDA și accesul la surse îmbunătățite de apă și canalizare ar putea să nu fie atinse.

² Idem

³ În 2006 venitul ca și standard de măsurare a sărăciei a fost înlocuit cu consumul care este mai potrivit și mai relevant pentru a reda gradul de bunăstare în Moldova

⁴ Republica Moldova, Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, Primul Raport Național, Moldova, Iunie 2005

⁵ Republica Moldova, ODM în Moldova, Primul Raport Național, Iunie 2005

⁶ Produsul Intern Brut per cap de locuitor, Puterea Paritară de Cumpărare, Raport privind Dezvoltarea Umană, 2009/2010.

⁷ Programul Națiunilor pentru Dezvoltare, Raportul privind Dezvoltarea Umană, 2010, Date de Țară—Moldova.

Într-o economie cu o rată de ocupare relativ joasă corelată cu o rată foarte înaltă de inactivitate, așa cum este cea a Moldovei, atenția sporită și accentul prioritar în politicile publice privind piața muncii trebuie să fie puse pe creșterea ratei de activitate și a celei de ocupare. Aceasta se poate întâmpla doar în cazul în care pe piața muncii autohtone sunt disponibile locuri de muncă calitative (decente din punct de vedere al salariilor, protecției sociale, reconcilierii carierei profesionale cu viața de familie, sănătății și securității în muncă). Politicile de asistență pentru angajați în reconcilierea responsabilităților familiale cu cele profesionale este un ingredient important în procesul de sporire a ratei de activitate, deoarece o cauză majoră a inactivității femeilor sunt responsabilitățile de familie. O cerință ultimativă pentru atingerea unui nivel înalt al competitivității este mediul de afaceri și cel investițional potrivit, în care noi afaceri pot fi deschise și cele existente pot prospera. La fel de importante, pentru o mai bună productivitate a muncii, sunt condițiile de educare și instruire a forței de muncă, atât în interiorul companiilor cât și în afara lor. Lipsa unei prognoze macroeconomice pe termen lung inhibă perspectivele unei viziuni clare asupra evoluției pieței muncii și limitează proiectarea unor politici viabile care să încapsuleze neapărat și tendințele migraționale. Piața muncii se va confrunta cu provocări atât timp cât nu vor avea loc schimbări în paradigma economică care să genereze creșteri economice durabile și să accepte crearea locurilor de muncă drept nucleu al dezvoltărilor endogene. Pe termen mediu țara trebuie să se concentreze pe: 1/atragerea investițiilor; 2/consolidarea competitivității economice (inovare, tehnologii); 3/creșterea producerii pentru piețe locale și străine; 4/o mai bună infrastructură; 5/investiții în resursele umane și ultima, dar nu cea din urmă, 6/o stabilitate politică consolidată.

În 2011, în parteneriat cu Fondul Monetar Internațional (FMI) și cu suport bugetar extern, au fost făcute eforturi susținute pentru reducerea deficitului bugetar și stabilizarea economiei⁸. Aceste inițiative au dus la o relansare economică mult mai rapidă decât se aștepta, condiționată și de noi afaceri, consum privat și export net, de rând cu o inflație joasă. Țara este în proces de aprobare a unei noi strategii de dezvoltare numită "Moldova 2020" care încorporează o viziune pe termen lung și în care se regăsesc aspirațiile Moldovei și provocările de dezvoltare cu care țara se confruntă, detaliindu-se soluții de redresare ale lor. Prin menținerea unei stabilități macroeconomice și fiscale, combinată cu eforturi de extindere a exportului, reformele vizate își propun să genereze resurse pentru creștere durabilă, acces la ocupare, și intervenții de reducere a sărăciei mai bine direcționate. Cele șapte priorități pun accent clar pe creșterea economică și abordarea problemelor cheie pentru dezvoltarea social-economică a Moldovei. Trei priorități vizează constrângerile directe pentru creștere: investițiile în infrastructura drumurilor, reforma sectorului educațional și probleme financiare legate de accesul la capital. Celelalte priorități cuprind subiecte importante pentru dezvoltarea socio-economică, cu externalități pozitive pentru creștere și atragere de investiții: climatul de afaceri; reforma sectorului energetic; sistemul de pensii și asigurări sociale, reforma sistemului de justiție și combaterea corupției. Reforma legislației

⁸ Fondul Monetar Internațional și Republica Moldova, Memorandum privind Politicile Economice și Financiare, 2010.

muncii este un obiectiv stabilit în Programul de Acțiuni al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei pentru 2012, din aceste considerente este mai puțin abordată în "Moldova 2020".

Moldova a ratificat recent Convenția privind Statistica Muncii, nr.160 (2011) și Cadru Promoțional pentru Convenția privind Sănătatea și Securitatea, nr. 187 (2012). În acest context este necesară transpunerea eficientă a prevederilor acestor convenții în legislația națională. Pe lângă aceasta este necesară și reglementarea migrației, adoptarea măsurilor legislative pentru calificări mai bune ale migranților așa cum prevede Convenția privind Migrația în Scop de Muncă, nr.187 (2012), ratificată și ea de către țară.

Constituenții

Pentru depășirea deficiențelor atestate pe piața muncii Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat Strategia de Ocupare pe termen lung pentru aa. 2007-2015, urmând formatul Strategiei Europene de Ocupare. Strategia a fost expertizată de ILO care a oferit recomandări de îmbunătățire a ei. Strategia își propune ca obiectiv o mai bună coerență între politicile economice și sociale în țară și protecția socială a persoanelor vulnerabile. Reforma politicilor salariale și cea de protecție socială sunt în derulare. Cât privește reforma pensiilor, Memorandumul FMI subliniază trei acțiuni pe care Guvernul urmează să le întreprindă: 1/Limitarea graduală a pensionării anticipate; 2/Convergența drepturilor (scheme mai privilegiate) judecătorilor și procurorilor cu cele ale funcționarilor publici; 3/Revizuirea resurselor pentru capacitatea temporară de muncă. ILO a oferit instruire reprezentanților guvernului pentru o coordonare mai eficientă a sistemelor de securitate socială și o mai bună protecție a lucrătorilor migranți. Modificările la legislația muncii au contribuit la flexibilizarea relațiilor de muncă. De multe ori totuși intențiile s-au ciocnit de rezistența sindicatelor. Mașinăria de Dialog Social funcționează în Moldova și este folosită pentru găsirea compromisului și convergența intereselor actorilor sociali. ILO a contribuit la un mai bun cadru instituțional al Dialogului Social și acces facilitat al partenerilor sociali la guvernare și procese decizionale.

Partenerii sociali în țară sunt reprezentanți de Confederația Națională a Patronatelor și Confederația Națională a Sindicatelor care sunt în proces de consolidare structurală.

Confederația Națională a Patronatelor din Moldova (CNPM) reprezintă un număr impunător de patroni și membrii săi joacă un rol important în discuțiile tripartite. Și totuși ea este cel mai tânăr și lipsit de experiență partener în structura Dialogului Social. Acesta este un argument legitim pentru eforturile CNPM de consolidare ca și partener social puternic și credibil. În 2006 confederația a reușit să promoveze deductibilitatea fiscală a cotizațiilor de membru de patronat pentru atragerea de noi membri. ILO a susținut efortul CNPM de extindere a prezenței la nivel de teritoriu și achiziționare de noi membri prin ateliere de conștientizare și dezvoltare de noi servicii de evaluare a riscului în SSM și informare în materii de legislație a muncii și consultanță legală. Aceste inițiative au fost complementate de proiectul finanțat de Guvernul Norvegiei de instituire a trei oficii regionale în Cahul, Bălți și Edineți, de prestare a serviciilor menționate mai sus, dar și de instruirii în materii de management al resurselor umane

pentru prevenirea și soluționarea conflictelor de muncă în întreprinderi, subiecte de egalitate de gen, toate având ca scop menținerea și atragerea membrilor.

Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova (CNSM) a rezultat din fuzionarea Confederației Naționale a Sindicatelor și Confederația Liberă a Sindicatelor care a pus capăt celor zece ani de relații foarte tensionate. Confederația insistă să consolideze mișcarea sindicală în țară care, actualmente, mai este compromisă de prezența a unui număr mare de sindicate de ramură care operează în paralel în anumite industrii, ca rezultat al fuzionării. Cuprinse de avalanșa competiției interne și externe acestea influențează negativ procesul de unificare. În ultimii ani Confederația a fost preocupată de calitatea administrației muncii și de mecanismele de soluționare a conflictelor de muncă în țară. Majorarea nivelului salariului minim, consolidarea sistemului de negocieri colective și penetrarea economiei informale pentru atragere de noi membri sunt subiecte de generic pe agenda CNSM. Sportul oferit de ILO a avut drept obiectiv capacități mai bune de negociere colectivă, abilități consolidate de prestare a serviciilor și o mai bună protecție a lucrătorilor migranți.

Aspecte privind egalitatea de șanse

Indicele de Dezvoltare Umană pentru Moldova sensibil la dimensiunea de gen (sau: indicele disparității între sexe) atinge cota de 0.429 comparativ cu 0.623 pentru întreaga populație.⁹ Diferența denotă degradarea dezvoltării umane pentru femei în mare parte drept consecință a dezavantajului în sănătatea reproductivă, abilitățile politice și economice. Promovarea ocupării este un instrument important pentru abilitarea economică a femeilor. Piața muncii în Moldova este caracterizată de rate înalte de inactivitate economică a femeilor, cu mai bine de 61 procente de femei de vârstă activă care nu sunt accesibile sau nu caută de muncă din cauza limitei de vârstă, dezabilității, responsabilităților familiale etc. Printre marile provocări pe piața muncii este și discriminarea în bază de vârstă și responsabilitățile familiale. Guvernul a aprobat în 2009 Programul Național de asigurare a egalității de gen și un Plan de Acțiuni pe termen mediu pentru aa. 2010-2012 care își propune să abordeze problemele populației rurale și sub-urbane, în special ale femeilor sărace. Acestea ar viza exercitarea de către ele a drepturilor sale economice și sociale prin acces sporit la informații și servicii calitative privind ocuparea și protecția socială. Cu toate acestea mașinăria judiciară este inactivă când vine vorba de discriminarea răspândită a femeilor cum ar fi anunțurile de angajare discriminatorii, selecția discriminatorie a personalului, etc. Nu se cunosc cazuri concrete de discriminare în bază de gen identificate de către organele de competență, cu toate acestea diferite rapoarte și cercetări calitative indică discriminări ale femeilor în special în materii de responsabilități familiale, hărțuire sexuală la locul de muncă, tratament inegal și alte materii (pentru ex. a se vedea Asociația Avocaților Americani, 2007, Raportul de evaluare CEDAW¹⁰ pentru Moldova la <http://apps.americanbar.org/rol/publications/moldova-cedaw-2006-eng.pdf>).

⁹ Analiza de Țară ONU, Moldova 2011, p.9

¹⁰ Comitetul pentru Eliminarea Discriminărilor Împotriva Femeilor

ONU, prin Unitate in Acțiune

Actualul UNDAF (2007-2011) a fost extins cu un an până în 2012 pentru sincronizarea următorului document de asistență ONU cu noua strategie de dezvoltare în țară. ILO a fost implicată în elaborarea noului Cadru de Parteneriat ONU - Republica Moldova (CP ONU) pentru aa. 2013-2017, aprobat recent. Documentul în derulare a oferit spațiu pentru cooperare eficientă a ILO cu UN/Women/PNUD/UNICEF/UNFPA în materii de revizuire a Codului Muncii prin prisma de gen, indicatori statistici privind munca decentă, audit de gen, o mai bună reconciliere a vieții profesionale și de familie, etc. Noul CP ONU deschide perspective pentru parteneriate în domenii ca acces egal al persoanelor la ocupare, muncă decentă, oportunități generatoare de venit prin prisma drepturilor umane.

II. Lecții însușite din cooperarea anterioară

Prin Programele de Țară privind Munca Decentă ILO s-a angajat să semnaleze deficitul de Muncă Decentă în Moldova și să fortifice capacitățile naționale de recunoaștere și combatere a lui, dar și să identifice căi de dezvoltare în continuare. Astfel în 2010 *Muncă Decentă pentru Toți* a devenit pentru prima dată motto-ul guvernului liberal-democrat și una din prioritățile cheie ale Programului său de Activitate: Libertate, Democrație și Bunăstare 2011-2014¹¹. O varietate largă de obiective ale strategiilor și programelor de dezvoltare, care au la bază drepturi economice și sociale, drepturi umane, poartă amprenta valorilor ILO, expertizei ei și intervențiilor la nivel de țară. Acest lucru a fost reiterat și în Evaluarea Rapidă tripartită a PȚMD (Decembrie, 2009) prin care constituenții recunosc în unanimitate relevanța asistenței oferite de ILO și armonizarea ei cu principalele strategii și politici naționale. A fost apreciată înalt și abilitatea ILO de a pune în prioritate intervențiile sale și de a le adapta schimbărilor în contextele și necesitățile naționale (în contextul crizei economice globale, spre exemplu). Faptul că PȚMD s-a elaborat și s-a implementat de o manieră participativă, prin implicarea constituenților, a consolidat comunicarea dintre guvern și partenerii sociali. Instruirile ILO și expertiza oferită fortifică abilitățile constituenților de influență pozitivă asupra politicilor economice și sociale. În acest exercițiu constituenții au perceput mai bine conceptul de Agendă privind Munca Decentă și au incorporat principiile acestea în planurile lor interne și strategiile de dezvoltare. Chiar și în pofida crizei economice și politice, constituenții au reușit să reaplice cunoștințele acumulate cu suportul ILO printre membrii săi la diferite nivele de intervenții. Evaluarea a scos în evidență și mici lacune ale cooperării, cum ar fi spre exemplu întârzieri în suportul promis de ILO, ca rezultat al instabilității politice în țară, întârzieri recuperate ulterior. La fel a fost raportată și capacitatea financiară limitată a constituenților de susținere a implementării PȚMD în măsura în care ei și-ar fi dorit. Constituenții au recunoscut că lipsa resurselor financiare adecvate inhibă durabilitatea rezultatelor atinse și diminuează capacitatea lor de preluare a proprietății asupra rezultatelor planificate și a celor atinse. Bariera lingvistică și ea uneori reduce accesul la informațiile ILO. Pagina MMPSF a lansat un link în limba moldovenească care facilitează accesul tuturor la sursele ILO existente.

În Ianuarie 2009 a fost instituit un Comitet de Supraveghere a PȚMD care se întrunește cu regularitate și care ajută guvernului și partenerilor sociali să monitorizeze cu rigurozitate implementarea programului și chiar să ajusteze prioritățile când este necesar. Printre rezultatele plauzibile atinse cu suportul ILO au fost enumerate Auditul Inspecției Muncii, Auditul ANOFM, Convenția Colectivă privind Munca Copilului, Codul de Conduită privind Munca Copilului pentru patronii din agricultură, Planul național de Acțiuni pentru combaterea muncii copilului. Instruirile în materii de SSM, management al riscului, instruirii pentru mai bune inspecții de muncă și supraveghere a respectării legislației muncii au fost menționate la fel ca fiind oportune și cu valoare adăugată pentru eforturile naționale.

Moldova a ratificat 40 convenții ILO, inclusiv cele fundamentale. Țara își respectă pe deplin obligațiile de raportare. Parlamentul a ratificat recent Convenția nr. 160 privind Statistica

¹¹ <http://www.gov.md/doc.php?l=en&idc=445&id=3729>

Muncii. MMPS a menționat Intenția este de a examina oportunitatea ratificării Convenției nr. 156 privind Lucrătorii cu Responsabilități Familiale.

III. Domenii prioritare de cooperare

Domeniile prioritare de cooperare și rezultatele programului de țară au fost elaborate în strânsă colaborare cu constituenții. Procesul a demarat cu un șir de consultări individuale și evaluarea PȚMD anterior. Urmând acele discuții și aportul adus de constituenți, DWT/CO Budapesta a elaborat un proiect de text narativ al programului supus ulterior discuțiilor. Actualul program este rezultatul acestui proces.

Ținând cont de lecțiile însușite din cooperarea anterioară, ILO își propune să fortifice capacitățile constituenților și să extindă influența politicii ILO privind Munca Decentă în conformitate cu ODM pentru Republica Moldova, cu Evaluarea Comună de Țară a ONU și Programul de Acțiuni al Guvernului. Strategia este de a acționa în comun cu constituenții și donatorii bilaterali și multilaterali.

În contextul atotcuprinzătorului generic “Munca decentă pentru toți”, ILO se va concentra asupra a trei priorități în programul de țară pentru Moldova în perioada 2012-2015 care trebuie privite ca obiective pe termen lung:

- i. O mai bună guvernare a pieței muncii
- ii. Promovarea muncii decente și a oportunităților de ocupare
- iii. Un mai bun sistem de protecție socială

Prioritatea 1: O mai bună guvernare a pieței muncii

Rezultat 1.1: Mediu legal și instituțional care să favorizeze un dialog social funcțional

Cuprinderea joasă cu negociere colectivă (NC) în sectorul privat, lipsa criteriilor de reprezentativitate a partenerilor sociali, conținutul sărac al acordurilor colective și perceperea limitată a rolului guvernului în negocierile colective au fost raportate în 2011 drept principalele provocări în domeniu.

Eficiența și coordonarea joasă a procesului de negociere colectivă la diverse nivele (național, sectorial și de întreprindere) atât în sectorul public, cât și în cel privat a fost la fel identificată drept element subdezvoltat al sistemului. Strategia identificată pentru depășirea problemelor de mai sus își propune consolidarea capacităților factorilor decizionali tripartiți de a întreprinde măsurile necesare pentru promovarea mecanismului eficient de negocieri colective în sectoarele public și privat, în conformitate cu standardele internaționale de muncă (SIM) relevante.

Pentru a atinge acest scop, responsabilii de politici și actorii tripartiti (angajați ai ministerului muncii, membri ai Comisiei Naționale de Consultări și Negocieri Colective (CNCNC), de rând cu reprezentanți ai organizațiilor patronale și sindicale naționale și sectoriale) vor fi consultați în diverse materii legislative, politici și practici pentru dezvoltarea unor mecanisme de negociere colectivă coordonate. Acest lucru va putea fi realizat prin o mai bună cunoaștere a modului de aplicare a CIM relevante (Convențiile nr.87, 98, 151, Recomandările nr. 91 și 92), o mai bună mediatizare a activității organelor de supraveghere a ILO, consultanță tehnică și legislativă pentru elaborarea și implementarea inițiativelor legale și instituționale menite să faciliteze negocierea colectivă eficientă, expunerea la practici europene pozitive și transferul de know-how de la statele membre ale Uniunii Europene (UE).

În continuarea activităților întreprinse în ultimii doi ani, ILO va oferi asistență tehnică pentru instituirea și funcționarea unui mecanism eficient de soluționare a conflictelor de muncă (SCM) în Moldova. Aceasta se va realiza prin consultanță legislativă și tehnică în procesul de elaborare a unui cadru legal nou în materie de SCM, prin sensibilizarea opiniei publice despre avantajele mecanismelor de SCM, inclusiv a parlamentarilor și instruirea ale potențialilor conciliatori.

Indicatorii Rezultatului:

- Constituenții tripartiti elaborează și aplică măsuri de încurajare și promovare eficientă a NC la toate nivelele (național, de sector și întreprindere).
- Un mecanism de SCM este elaborat și devine funcțional

Rezultat 1.2: O mai bună capacitate instituțională a organizațiilor patronale și sindicale

Consolidarea organizațiilor patronale (OP) va avea drept scop fortificarea capacităților patronilor pentru o mai bună participare în forumuri economice și sociale de toate nivelele întru asigurarea unui mediu legislativ benefic inițierii și promovării unei afaceri, a unor întreprinderi viabile și sustenabile. Asistența ILO va continua să susțină efortul CNPM de achiziționare de noi membri prin prestarea serviciilor noi și calitative și prin suport în instituirea oficiilor reprezentative în șase raioane adiționale.

Asistența tehnică și consolidarea capacităților sindicatelor va fi și în continuare axată pe negocierea colectivă, inclusiv la nivel de întreprindere, consolidarea aspectului egalității de gen (EG) în negocierea colectivă. Sindicatele vor fi instruite pentru o mai bună influență asupra acordurilor colective de muncă (AC) la nivel de sector și întreprindere și o mai bună formulare a prevederilor lor, lucru care ar duce la o mai bună implementare a legilor la nivelele de mai sus. Asistența tehnică va include împărtășirea de cunoștințe și instrumente pentru o mai bună consolidare a egalității de gen în convențiile și contractele colective de muncă.

Indicatorii rezultatului:

- Capacități fortificate ale OP pentru sensibilizarea opiniei publice, în forumuri tripartite, vis-a-vis de barierele și costurile de afaceri care împiedică formalizarea economiei și sustenabilitatea întreprinderilor.
- OP oferă instruirii ca și suport pentru întreprinderi viabile și sustenabile.
- CNPM își extinde prezența în raioane pentru susținerea patronilor și asigurarea funcționalității instituțiilor de dialog social la toate nivelele în Moldova.
- Formare de formatori realizată de CNSM pentru o mai bună înțelegere și promovare a extinderii prevederilor CC.
- Formare de Formatori realizată de CNSM pentru înarmarea sindicatelor cu cunoștințe și instrumente de consolidare a egalității de gen în AC.

Rezultat 1.3: Standardele Internaționale de Muncă (SIM) sunt mai bine reflectate în legislația muncii

Legislația muncii este supusă actualmente unui proces de revizuire care are drept scop armonizarea cu regulamentele UE. Folosind observațiile Comitetului de Experți pentru Aplicarea Convențiilor și Recomandărilor (CEACR) ca subiecte de debut pentru intervenții, ILO va susține acest proces prin consolidarea cunoașterii de către constituenții tripartiți a standardelor de muncă internaționale și a capacității lor de întreprindere a măsurilor necesare pentru transpunerea lor în cadrul legal și instituțional adecvat. Cu privire la drepturile organizațiilor sindicale și patronale de a-și organiza activitatea, CEACR a solicitat Guvernului să depună efort pentru asigurarea accesului participativ al organizațiilor sindicale și patronale la determinarea serviciilor minime necesare în cazul unei greve. În observațiile sale din 2010 privind aplicarea Convenției nr. 98 privind Dreptul la Organizare și Negociere Colectivă, CEACR a solicitat Guvernului adoptarea măsurilor legale necesare pentru asigurarea protecției angajaților discriminării anti-unionale, inclusiv prin garanții eficiente de respectare a legislației.

Cât privește aplicarea Convenției nr.111, CEACR a încurajat Guvernul să continue efortul de depășire a problemelor cu care se confruntă femeile la momentul angajării și la locul de muncă. Accent special va fi pus pe respectarea libertății de asociere și a dreptului la negociere colectivă, de rând cu non-discriminarea la locul de muncă, pentru un mai bun acces la muncă decentă.

Indicatorii rezultatului:

- Constituenții tripartiți iau măsuri legislative și practice pentru aplicarea SIM ca răspuns la subiectele lansate de organele de supraveghere ale ILO.

Prioritate 2: Promovarea muncii decente și a oportunităților de ocupare

Rezultat 2.1: O mai bună statistică a muncii pentru formulări de politici bazate pe evidențe

Munca Decentă este esențială în eforturile de reducere a sărăciei și este un instrument de realizare a unei dezvoltări echitabile, inclusive și sustenabile. Ea implică oportunități de muncă productivă, generatoare de venituri adecvate, asigură securitatea locului și protecția socială a lucrătorilor și familiilor acestora. Ea oferă oamenilor libertatea de exprimare a îngrijorărilor lor, de organizare și participare la decizii ce le influențează existența.

În timp ce statistica tradițională a muncii se concentrează preponderent pe măsurarea cererii și ofertei de muncă, ca și volum de activitate și salarii în economie, lucrătorii se confruntă cu deficit de muncă decentă din perspective care depășesc scopul tradițional al statisticii muncii.

În acest context este esențial ca Moldova să dimensioneze de o manieră sistematică Munca Decentă atât pentru elaborarea și monitorizarea felului în care se implementează PȚMD, cât și pentru estimarea progresului în materie de muncă decentă. Alte domenii de dezvoltare sunt: 1)dezvoltarea capacității naționale de raportare privind aplicarea Convenției ILO nr. 160, de măsurare a activității economice în recensământul populației în 2014; 2)fortificarea capacităților tehnice pe elaborare, monitorizare și evaluare a Indicelui Prețului de Consum; 3)consolidarea capacităților naționale de măsurare a activităților de voluntariat; 4)fortificarea și extinderea capacităților naționale de producere, monitorizare și analiză a indicatorilor de evaluare a progresului de muncă decentă; 5)de captare și dimensionare a migrației de muncă (participarea în proiectul ILO/UE).

Indicatorii rezultatului:

- Primul raport de implementare a Convenției 160 este produs și expediat la ILO.
- Trei indicatori statistici privind Munca Decentă sunt revizuiți și îmbunătățiți.
- Modulul din Ancheta Forței de Muncă privind migrația de muncă este îmbunătățit cu accente special pe calificări.
- Biroul Național de Statistică are capacități depline de evaluare a muncii de voluntariat.

Rezultat 2.2: Un mai bun cadru regulator și de politici, de rând cu capacități instituționale sporite de gestionare eficientă a migrației de muncă și prevenire a exploatării prin muncă a migranților

ILO va asigura asistență tehnică pentru îmbunătățirea capacităților naționale de gestionare a migrației de muncă bazată pe drepturi, ca rezultat al unui dialog social consolidat. Aceasta va institui o cooperare durabilă cu actori relevanți din Guvern, Parlament, Patronate și Sindicate și va încuraja luarea în proprietate de către ei a procesului de guvernare a procesului de migrație. În acest context, ILO va oferi instruiți și sensibilizări ale opiniei publice conform necesităților acestor actori, inclusiv prin o mai bună înțelegere a Cadrului Multilateral privind Migrația de Muncă al ILO și Convențiile ILO nr. 143 și nr. 97, a conceptului de guvernare a migrației de muncă bazată pe drept și re-insertia migranților întorși.

În Moldova se atestă o lipsă a mecanismelor de recunoaștere a calificărilor și armonizare a abilităților. Astfel, va fi oferită asistență tehnică pentru elaborarea standardelor ocupaționale în câteva sectoare economice, preponderent afectate de migrație, prin implicarea practicienilor, partenerilor sociali, a sectorului educațional și a celor responsabili de elaborarea politicilor. Un studiu de evaluare a calificărilor va fi elaborat și utilizat de către patronii sectoarelor selectate. Scopul general al studiului va fi identificarea cererilor patronilor, gradul de apropiere a lor de practicile UE și pe cât de bine corespunde nivelul curent al calificărilor cu cererile pieței muncii.

Rezultatul final va fi elaborarea unor profiluri ocupaționale actuale pentru fiecare sector separat. Concluziile și recomandările studiului de evaluare a calificărilor și profilurile elaborate vor fi prezentate și discutate într-un format tripartit.

Indicatorii rezultatului:

- Profilurile/standarde ocupaționale elaborate în sectoarele economice selectate și armonizate cu cerințele cadrului național de calificări și cererile pe piața muncii internă și internațională.
- O mai bună cunoaștere a felului în care fluxul migrațional poate fi armonizat cu necesitățile naționale și internaționale de calificări pentru politici mai coerente și pentru prevenirea scurgerii de creieri și irosirii de calificări.
- Capacitate consolidată a constituenților pentru o mai bună guvernare a migrației de muncă și implementare a legislației pertinente.

Rezultat 2.3: Oportunități mai bune de Muncă Decentă pentru tineri prin cunoștințe, acțiuni și politici de ocupare consolidate

ILO va promova munca decentă pentru femei și bărbați tineri. Scopul acțiunilor ține de politici și programe de ocupare mai performante prin o mai bună cunoaștere a provocărilor de ocupare cu care se confruntă tinerii la nivel național, regional și global, de rând cu aplicarea bunelor practici. ILO va susține Moldova în completarea golurilor de cunoaștere a situației tinerilor pe piața muncii – inclusiv domenii ce țin de incluziunea financiară, salarii și venituri, condițiile de muncă - și a politicilor și programelor de ocupare a tinerilor care să faciliteze tranziția tinerilor spre muncă decentă.

Indicatorii rezultatelor:

- Studiu privind tranziția de la școală la primul loc de muncă (STȘM) elaborat.
- Legea privind ocuparea elaborată având la bază practici bune.

Prioritate 3: Un mai bun sistem de protecție socială

Rezultat 3.1: O mai bună cuprindere și sustenabilitate a sistemului de securitate socială

Cu asistența ILO Moldova va extinde cuprinderea lucrătorilor migranți în sistemul de securitate socială prin elaborarea și implementarea acordurilor de securitate socială cu țările de destinație. La fel vor fi elaborate și discutate cu partenerii tripartiți opțiunile de politică pentru reforma sistemului de securitate socială.

Indicatorii rezultatului:

- Variate opțiuni de reformă a pensiilor sunt elaborate și impactul lor financiar estimat.

Rezultat 3.2: Politici și programe de Sănătate și Securitate în Muncă (SSM) îmbunătățite

Strategia ILO privind SSM în Moldova va avea drept scop crearea unei culturi de prevenire și securitate pentru patroni și angajați. În cadrul existentului proiect finanțat de Comisia Europeană (CE), ILO va continua să asiste constituenții tripartiți în elaborarea și implementarea Planului Național SSM și va desfășura activități de consolidare a capacităților și de sensibilizare publică.

Indicatorii rezultatelor:

- Programul Național SSM elaborat
- Un mecanism național tripartit SSM instituit
- Reprezentanți ai serviciilor SSM din întreprinderi instruiți în materii de evaluarea și gestionare a riscurilor
- Sensibilizarea opiniei publice în materie de SSM.

Rezultat 3.3: Cadru de politici mai bun pentru protecția maternității și reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie, în special pentru lucrătorii cei mai vulnerabili

Piața muncii în Moldova este marcată de rate înalte de inactivitate ale femeilor, astfel 61.4 procente din femeile de vârstă activă de muncă sunt inaccesibile sau caută un loc de muncă, în mare parte datorită barierelor de vârstă, dezabilitate, responsabilități familiale, etc. Mai mult ca atât, statistica indică faptul că activitatea economică a femeilor descrește pe măsura prezenței în familie a copiilor de vârstă preșcolară, atunci când în aceleași condiții aceasta din urmă crește pentru bărbați, indicând astfel un dezavantaj clar pentru femeile împovărate de responsabilitățile familiale. Astfel, elaborarea strategiilor de reconciliere a vieții profesionale cu cele de familie, cu elemente clare de protecție a maternității, este o sarcină importantă pentru promovarea egalității de gen pe piața muncii, care este o componentă aparte pe agenda politicilor socio-economice a Moldovei.

Rezultatele indicatorului:

- Constituenții întreprind măsuri legale și practice de protecție a maternității și promovează subiecte de reconciliere a vieții profesionale cu cele de familie.

Rezultat 3.4: Consolidarea eficienței și calității sistemului de inspecție a muncii

Un sistem al inspecției muncii (IM) efectiv și eficient este o garanție solidă a faptului că standardele de muncă naționale și internaționale sunt promovate, că drepturile lucrătorilor sunt respectate și întreprinderile prosperă într-un mediu de competiție justă. Conform Convențiilor nr. 81 și nr. 129 inspectoratele de muncă joacă un rol important în procesul de îmbunătățire a condițiilor de muncă, prin furnizarea informației tehnice și consultarea patronilor și angajaților cu privire la căile cele mai potrivite de respectare a prevederilor legale, prin asigurarea faptului că buchea legii este respectată și prin notificarea autorităților competente despre deficiențe sau abuzuri neacoperite în mod special de legi sau regulamente. Actualul rezultat are intenția de a asigura Inspecția de Stat a Muncii (ISM) cu capacități consolidate pentru exercitarea funcțiilor sale de bază, de o manieră participativă și în

conformitate cu standardele de muncă internaționale relevante, dar și în contextul unor bune practici. Astfel, prin consolidarea guvernării, a resurselor și a capitalului uman ISM va fi cel mai bine poziționată să joace un rol principal.

Indicatorii rezultatului:

- Ghid privind metodele de inspecție și raportare elaborat.
- Rol de preventive al ISM consolidat prin elaborarea și diseminarea materialului informative.
- Managerii ISM și inspectorii de muncă instruiți în metode noi de inspecție.
- Coordonare îmbunătățită cu partenerii sociali și alte autorități statale.

IV. Management și implementare

Programul de cooperare va fi administrat prin intermediul unei rețele instituite între DW/CO-Budapesta, Coordonatorul Național la Chișinău, Oficiul Regional pentru Europa și departamentele tehnice ale cartierului general din Geneva. Coordonatorul Național va avea rolul de coordonare, de rând cu DWT/CO-Budapesta. ILO va continua cooperarea cu partenerii principali din țară cum sunt ONU, Banca Mondială, și Delegația UE.

Obiectivele programului vor fi promovate prin proiecte de cooperare tehnică, misiuni de consultanță și seminare pentru diseminarea informației și consolidarea capacităților. Programul de Țară va fi implementat din resurse extra-bugetare și din bugetul ordinar al ILO. Rețeaua menționată mai sus va continua să mobilizeze resurse pentru promovarea rezultatelor atinse, ținând cont de doleanțele constituenților și prioritățile stabilite de ei. Guvernul și partenerii sociali vor facilita procesul prin proprii experți și local pus la dispoziție, în cazurile posibile, dar și prin suport logistic. Ei se angajează să asigure o continuare a rezultatelor atinse în conformitate cu planul de lucru al PȚMD care va fi elaborat.

V. Monitorizarea performanței și aranjamente de evaluare

Felul în care se implementează Programul de Țară privind Munca Decentă va fi revizuit sistematic de către constituenți prin metode interactive. Misiunile experților ILO și rapoartele lor interne vor fi folosite ca parte a procesului de monitorizare. La fiecare șase luni implementarea Programului de Țară va fi revizuită de Comitetul de Supraveghere al PȚMD constituit din reprezentanții constituenților și Coordonatorul Național. Directorul DWT/CO va evalua rezultatele programului împreună cu constituenții din Moldova cel puțin o dată pe parcursul lui. Planul de implementare a PȚMD va fi revizuit și ajustat anual pentru a reflecta eventualele schimbări, în caz de necesitate. Planul de implementare revizuit va fi validat de Comitetul de Supraveghere al PȚMD.